

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 4/2023-50

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditiša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. Michal Krutek, s. r. o., Hlavná 11, Trnava, IČO 47 254 581, konajúcou prostredníctvom advokáta a konateľu JUDr. Michala Kruteka, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava III č. k. 21 C 279/2015-269 z 13. októbra 2022 takto

rozhodol:

1. Uznesením Okresného súdu Bratislava III č. k. 21 C 279/2015-269 z 13. októbra 2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava III č. k. 21 C 279/2015-269 z 13. októbra 2022 **zrušuje a vec vracia** Okresnému súdu Bratislava III na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Bratislava III **je povinný** sťažovateľke nahradiť trovy konania v sume **492,31 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) č. k. 21 C 279/2015-269 z 13. októbra

2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 4/2023-21 z 10. januára 2023 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že žalobou podanou na okresnom súde 14. apríla 2015 sa sťažovateľka ako žalobkyňa proti svojmu manželovi ako žalovanému domáhala určenia, že v žalobe označená nehnuteľnosť patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“). Po rozvode manželstva účastníkov podal žalovaný na okresnom súde 13. septembra 2016 žalobu o vyporiadanie BSM, v ktorej sám zahrnul do masy BSM aj nehnuteľnosť, ktorá bola predmetom skoršej žaloby sťažovateľky. Okresný súd rozsudkom č. k. 21 C 279/2015-164 z 20. septembra 2016 žalobu sťažovateľky zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, zároveň žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 15 Co 53/2017-194 z 22. mája 2019 potvrdil rozsudok okresného súdu o zamietnutí žaloby sťažovateľky, žalovanému bola priznaná náhrada trov prvoinštančného, ako aj odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Uznesením okresného súdu č. k. 21 C 279/2015-246 z 18. decembra 2019 vydaným vyšším súdnym úradníkom bola sťažovateľka zaviazaná na náhradu trov konania žalovanému v sume 20 898,77 eur spolu za 12 úkonov právnej služby, základnú sadzbu tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby okresný súd určil s odkazom na hodnotu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorého sa právna služba týkala. Všeobecná hodnota nehnuteľnosti bola preukázaná znaleckým posudkom súdneho znalca Ing. Petra Villianta v sume 405 241,47 eur. Na základe toho bola určená základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby advokáta podľa § 10 ods. 1 a 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) vo výške 1 236,61 eur.

5. Sťažovateľka podala proti uzneseniu vydanému vyšším súdnym úradníkom sťažnosť, v ktorej namietala účelnosť a dôvodnosť vykonaných úkonov právnej služby, najmä účelnosť a dôvodnosť vykonania početných porád s klientom za situácie, keď nedošlo k žiadnemu zvratu v konaní s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Sžo 33/2013. Za obdobie 5 mesiacov si klient vyžiadal 4 porady u advokáta, v tejto časti sťažovateľka namietala nepreskúmateľnosť uznesenia vydaného vyšším súdnym úradníkom. Z dôvodu existencie naliehavého právneho záujmu v čase podania žaloby, ktorý do podania žaloby o vyporiadanie BSM podľa sťažovateľky bol daný, sťažovateľka žiadala nepriznať náhradu trov konania za označené obdobie. K úkonom vykonaným po tomto období sťažovateľka uviedla, že v nich neboli uvedené žiadne nové skutočnosti, preto ani za tieto úkony by žalovanému nemala prislúchať náhrada.

6. Napadnutým uznesením bola sťažovateľka zaviazaná na náhradu trov konania vo výške 17 901,70 eur, základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby ostala nezmenená, okresný súd priznal náhradu spolu za 11 úkonov právnej služby, ktoré považoval za účelné. Poradu s klientom uskutočnenú 6. júna 2016 neuznal ako účelnú, keďže o tri mesiace sa uskutočnila ďalšia porada. K námietke sťažovateľky, že jej žaloba bola podaná dôvodne, okresný súd uviedol, že rozsudkom okresného súdu v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom krajského súdu bol žalovanému

priznaný nárok na náhradu trov konania, vo fáze rozhodovania o výške priznanej náhrady nie je možné posudzovať opätovne, komu prináleží nárok na náhradu trov konania.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka rozporuje skutočnosť, že (i) ako neúspešná strana sporu má znášať náhradu trov konania druhej sporovej strany, pretože podľa jej názoru žalobu podala dôvodne, ďalej nesúhlasí s (ii) počtom úkonov právnej služby, za ktoré okresný súd priznal náhradu trov konania, v tejto časti je podľa jej názoru napadnuté uznesenie nepreskúmateľné a spochybňuje aj (iii) určenie predmetu sporu ako oceniteľného a na to nadväzujúci spôsob určenia základnej sadzby tarifnej odmeny s poukazom na rozhodnutia ústavného súdu vo veciach sp. zn. III. ÚS 48/2013, IV. ÚS 187/2018 a IV. ÚS 238/2022, v zmysle ktorých: „*Pri rozhodovaní o trovách konania o určenie, že veci patria do BSM, je preto namieste určenie základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, nie podľa § 10 ods. 2 vyhlášky.*“

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Zákonný sudca k namietanej výške základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uviedol, že ani jedna zo strán konania nenamietala spôsob určenia výšky tarifnej odmeny, k počtu úkonov právnej služby, ktoré okresný súd vyhodnotil ako účelné, odkázal na ich riadne preukázanie právnym zástupcom žalovaného a k namietanej miere zavinenia sťažovateľky poukázal okresný súd na § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Ak aj sťažovateľka mala naliehavý právny záujem na určení, že nehnuteľnosti patria do BSM, po podaní žaloby o vyporiadanie BSM tento naliehavý právny záujem stratila, mohla teda žalobu zobrať späť, v čase rozhodovania okresného súdu jej už naliehavý právny záujem na požadovanom určení nesvedčil.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

9. Žalovaný ako zúčastnená osoba uviedol, že sťažovateľka po podaní žaloby o vyporiadanie BSM už nemala naliehavý právny záujem na určení, že dotknuté nehnuteľnosti patria do BSM, túto otázku si ako predbežnú posúdi súd v konaní o vyporiadanie BSM. Okrem toho podľa názoru zúčastnenej osoby aj podanie žaloby sťažovateľkou pred samotným podaním žaloby o vyporiadanie BSM nebolo účelným, strany sporu boli v rozvodovom konaní, po ktorom zákonite nasleduje konanie o vyporiadanie BSM. Zúčastnená osoba odmietla aj svoje zavinenie na neúspechu sťažovateľky v spore o určenie, keďže táto len realizovala svoje oprávnenia v zmysle príslušných zákonných ustanovení. Výška priznanej náhrady trov konania bola okresným súdom riadne odôvodnená, hodnota sporu bola oceniteľná peniazmi, preto bol postup okresného súdu, aplikujúc § 10 ods. 2 vyhlášky, zákonným s poukazom na nález ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 583/2013.

III.3. Replika sťažovateľky:

10. Sťažovateľka v replike k vyjadreniu zúčastnenej osoby poukázala na dôvodnosť podanej žaloby, ktorou sledovala možnosť vstúpiť do predmetnej nehnuteľnosti, kde mala osobné veci, ako aj veci svojich detí, a zotrvala na tom, že podanie žaloby 14. apríla 2015 bolo dôvodným, pretože žalovaný podal žalobu o vyporiadanie BSM až 13. septembra 2016, do tohto času by žalovaný nemal mať nárok na náhradu vynaložených trov konania. Z troch nariadených a vykonaných pojednávaní bolo podľa sťažovateľky neúčelné v poradí tretie pojednávanie, okresný súd mohol o veci samej rozhodnúť aj na druhom nariadenom pojednávaní.

11. K vyjadreniu okresného súdu sťažovateľka poukazuje na štyri úkony právnej služby – porady s klientom, ktoré podľa jej názoru neboli nevyhnutné a ani účelné, resp. boli neprimerane dlhé. K otázke zavinenia vzniku trov konania je sťažovateľka toho názoru, že do podania žaloby o vyporiadanie BSM sťažovateľka mala naliehavý právny záujem na určení, že nehnuteľnosti patria do BSM, preto do tohto okamihu bola žaloba podaná dôvodne, pričom jej prípad pripodobnila k situácii, keď dlžník počas konania uhradil žalovanú sumu a súd konanie zastavil, pričom by dlžníkovi bola priznaná náhrada trov celého konania.

12. V závere sťažovateľka uviedla, že konajúce súdy „majú dbať na to, aby ich rozhodnutia boli v súlade s právnymi predpismi, v súlade s rozhodnutiami súdnych autorít a majú postupovať ústavne konformným spôsobom. Nie každý má totiž prostriedky alebo vedomosti na domáhanie sa svojho práva až na ÚS SR a je to v prvom rade súd, ktorý by mal poznať a uplatňovať právo v súlade s platnou právnou úpravou.“.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky, že okresný súd pri rozhodovaní o výške trov konania nesprávne vyhodnotil účelnosť vynaložených trov konania, v dôsledku čoho sťažovateľka ako neúspešná strana sporu má znášať náhradu trov konania druhej sporovej strany, pretože podľa jej názoru žaloba bola podaná dôvodne, ďalej nesúhlasí s počtom úkonov právnej služby, za ktoré okresný súd priznal náhradu trov konania, v tejto časti je podľa jej názoru napadnuté uznesenie nepreskúmateľné a spochybňuje aj spôsob určenia základnej sadzby tarifnej odmeny, okresný súd aplikoval nesprávnu právnu normu, pretože v jej veci išlo o konanie, ktorého predmet nebol oceniteľný peniazmi, a teda opodstatňoval použitie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

15. V súlade so svojou stabilnou judikatúrou ústavný súd poukazuje na to, že rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom

(čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997, Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska). Rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je však zásadne výsadou týchto súdov, pri ktorej sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania (m. m. IV. ÚS 248/2008, III. ÚS 125/2010, I. ÚS 134/2016).

16. Ústavný súd sa k posudzovaniu rozhodnutí o trovách konania stavia nanajvýš rezervovane a k zrušeniu výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). Tento prístup vychádza z toho, že rozhodnutie o trovách konania má vo vzťahu k veci samej jednoznačne akcesorickú povahu a samo osebe väčšinou nedosahuje takú intenzitu, ktorá je spôsobilá porušiť základné práva a slobody, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. To však ale neznamená, že rozhodnutiami o trovách konania nemôže dôjsť k porušeniu práv sťažovateľa. Otázka trov konania môže nadobudnúť ústavnoprávnu dimenziu v prípade postupu všeobecného súdu, ktorý je založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich trovy konania, v ktorom sú obsiahnuté črty svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepíateho formalizmu), a taktiež v prípade, ak je odôvodnenie súdneho rozhodnutia vo vzťahu k výroku o trovách konania celkom nedostatočné, t. j. nepreskúmateľné (obdobne napr. IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 341/2012, II. ÚS 837/2015).

17. Sťažovateľka namieta, že v čase od podania žaloby o určenie, či sporná nehnuteľnosť patrí do BSM, do podania žaloby o vyporiadanie BSM zo strany žalovaného jej svedčil naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Podanie žaloby bolo teda dôvodné a úkony žalovaného nemožno označiť za účelne vynaložené, preto mu za ne nepatrí ani náhrada trov konania. Ústavný súd sa stotožňuje so záverom okresného súdu, že o tom, komu patrí nárok na náhradu trov konania, bolo rozhodnuté v meritórnom rozhodnutí súdu prvej inštancie, ako aj odvolacieho súdu. Táto otázka už nie je a nemôže byť predmetom posudzovania vo fáze konania o určení výšky náhrady trov konania a napadnuté uznesenie okresného súdu materiálne zodpovedá výrokom rozhodnutí, že nárok na náhradu trov prvostupňového a odvolacieho konania patrí v plnom rozsahu žalovanému, a preto táto časť argumentácie nie je spôsobilá vysloviť namietané porušenie označených základných práv.

18. Sťažovateľka ďalej rozporuje účelnosť vynaložených trov konania z hľadiska počtu úkonov právnej služby vykonaných advokátom žalovaného.

19. Ústavný súd poznamenáva, že pre odôvodnenie rozhodnutia o konkrétnej výške náhrady trov konania platia rovnaké kritériá ako pre rozhodnutie súdu o nároku na náhradu trov konania. Z odôvodnenia musí byť zrejmé a preskúmateľné, ako okresný súd vyhodnotil účelnosť vynaložených trov, pričom podrobne musí byť odôvodnené najmä to, z akých dôvodov nebola konkrétna položka trov konania priznaná (IV. ÚS 511/2018).

20. Osobitne je účelnosť a odôvodnenosť výdavkov na tarifnú odmenu advokáta posudzovaná vo vzťahu k jednotlivým úkonom právnych služieb v rámci sporového konania. Ústavný súd už vyslovil právny názor, podľa ktorého účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené

považujú. Trovy potrebné na účelné vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, a to aj keď má účastník nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne, to platí aj pre trovy právnej služby (III. ÚS 481/2015).

21. Z tohto pohľadu je napadnuté uznesenie okresného súdu nedostatočne odôvodnené, keďže nedáva odpoveď na sťažovateľkin argument o účelnosti početných porád s klientom a primeranosti dĺžky ich trvania s ohľadom na to, že vo veci nedošlo k žiadnemu posunu či zvratu z hľadiska skutkového, ako aj právneho posúdenia veci.

22. Zo spisu okresného súdu vyplynulo, že žalovaný vo vyjadrení z 20. októbra 2015 ako jeho prvom úkone v konaní uviedol, že sťažovateľka nemá naliehavý právny záujem na požadovanom určení, pretože žalovaný nikdy nepopieral, že označená nehnuteľnosť patrí do BSM, rovnakých tvrdení sa pridržiaval aj na pojednávaní nariadenom na 24. apríl 2016. Na pojednávaní nariadenom na 20. september 2016 boli prednesené návrhy právnych zástupcov oboch strán a bol vyhlásený rozsudok. Z rozsudku okresného súdu vyplynulo, že žaloba sťažovateľky bola zamietnutá z dôvodu nepreukázania naliehavého právneho záujmu, pretože žalovaný podal žalobu o vyporiadanie BSM a otázka, čo je predmetom BSM, sa bude riešiť v tomto konaní ako prejudiciálna otázka. Vo vyjadrení k podanému odvolaniu žalovaný rovnako zotrváva na uvedených okolnostiach ako dôvode, pre ktorý sťažovateľka nemôže byť úspešná v podanej žalobe. Rozsudkom krajského súdu bol rozsudok súdu prvej inštancie potvrdený, odvolací súd sa stotožnil so záverom o absencii naliehavého právneho záujmu. Uvedené skôr nasvedčuje tvrdeniu sťažovateľky, že vo veci nedošlo k zásadným obratom, resp. ku skutkovým zvratom, v tejto súvislosti je záver okresného súdu o preukázaní, odôvodnenosti a účelnosti výdavkov žalovaného spočívajúcich v priznaní náhrady za 11 úkonov právnej služby, z čoho 4 úkony predstavovali poradu s klientom v trvaní jednej až dvoch hodín, nedostatočne odôvodnený až nepreskúmateľný. Okresný súd pri každej z priznaných porád uvádza rovnaké paušálne stanovisko, že zo zápisnice z porady advokáta so žalovaným vyplynula doba jej trvania, čo bolo jej obsahom, aké dokumenty boli odovzdané žalovanému a aké pokyny žalovaný udelil advokátovi, na základe čoho bolo možné tento úkon právnej služby posúdiť ako preukázaný, účelný a dôvodný, resp. šlo o poradu pred pojednávaním. Ostatné dve pojednávania vo veci sa konali v priebehu mesiaca september 2016, počas tohto mesiaca si advokát vyúčtoval dve porady s klientom, prvú v trvaní viac ako dvoch hodín, druhú presahujúcu jednu hodinu. Je nepochybne právom klienta kedykoľvek požiadať advokáta o konzultáciu, avšak otázka, či každá z týchto porád je aj nevyhnutným a účelným úkonom na bránenie práva klienta, musí byť zodpovedaná v rozhodnutí okresného súdu, pričom jeho závery by mali byť konkrétne, čím nadobúdajú aj väčší rozmer presvedčivosti.

23. Námietku o nesprávnom určení hodnoty úkonu právnej služby sťažovateľka použila až v podanej ústavnej sťažnosti. V tomto ohľade by teda bolo možné zvažovať, či sťažovateľka riadne vyčerpala dostupný právny prostriedok nápravy v podobe sťažnosti proti uzneseniu vydanému vyšším súdnym úradníkom. V tomto prípade ústavný súd uprednostnil aplikáciu zásady *iura novit curia*, t. j. súd pozná právo, pred striktným trvaním na zásade zákonnej koncentrácie sťažnostného konania.

24. Tento záver vychádza z faktu, že konanie o výške nároku na náhradu trov konania je konaním akcesorickým vo vzťahu k základnému konaniu o merite veci, okresný súd je povinný rozhodnúť

o výške trov z úradnej povinnosti, t. j. aj bez návrhu strany sporu na podklade obsahu súdneho spisu. Pri určení výšky trov konania súd nie je viazaný vyčíslením, ktoré predložila sporová strana, čo platí špecificky v otázke určenia výšky tarifnej odmeny. Tu ide o vyriešenie právnej otázky, spočívajúcej v správnej interpretácii a aplikácii jednotlivých ustanovení advokátskej tarify na už zistený skutkový stav prejednávanej veci. V okolnostiach posudzovaného prípadu bolo od podania žaloby zrejmé, že predmetom konania je určenie, či konkrétna vec patrí do BSM sporových strán, a teda výsledkom sporu nie je konkrétne určenie, kto sa stane jej vlastníkom. V takomto prípade ide o neoceniteľný predmet sporu, čo predpokladá aplikáciu § 11 ods. 1 vyhlášky a zároveň vylučuje aplikáciu § 10 ods. 2 vyhlášky. Ide teda o činnosť súdu spočívajúcu v aplikácii vhodnej právnej normy, čo je odrazom zásady *iura novit curia*.

25. Účelom zákonnej koncentrácie konania v rámci systému opravných prostriedkov je jednak ochrana právnej istoty druhej strany sporu, ako aj určenie hranice, do ktorej je možné určité okolnosti namietat' s cieľom poskytovať súdnu ochranu efektívnym spôsobom.

26. V zmysle čl. 2 ods. 2 CSP právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

27. V tomto prípade aprobovanie zjavne nesprávneho právneho posúdenia, ktoré vo výsledku vedie k nezákonne určenej výške náhrady trov konania násobne vyššej v porovnaní s korektne určenou výškou, t. j. k zjavne nespravodlivému výsledku odporujúceho zneniu zákona, resp. v tomto prípade vyhlášky, nemôže byť odrazom ochrany princípu právnej istoty. Majúc na zreteli aj ochranu procesných práv druhej strany sporu, možno primerane odkázať na § 382 CSP, v zmysle ktorého ak odvolací súd zastáva názor, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili, čím sa zabezpečí zachovanie princípu kontradiktórnosti konania a predíde sa tzv. prekvapivému rozhodnutiu.

28. Z vecného hľadiska ústavný súd poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru (porov. IV. ÚS 187/2018), v zmysle ktorej je pri vyčíslení trov konania pri určovacích sporoch potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi ocenennej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota nehnuteľnosti. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie kvázi prejudiciálne, slúžiace na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (nález č. k. I. ÚS 58/2021 z 5. mája 2021 uverejnený v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 26/2021).

29. Napokon uvedená kvázi prejudiciálna povaha výsledku sporu bola indikovaná aj v prejednávanej veci, dôvod neúspechu sťažovateľky spočíval v nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, keďže určenie masy BSM sa prejudiciálne posúdi v rámci konania o vyporiadanie BSM, čo potvrdzuje predbežnosť žalovaného nároku.

30. Ústavný súd sa vyjadril aj konkrétne k typu konania, ak bolo predmetom sporu rozhodovanie o určení, či sporné nehnuteľnosti patria do BSM, a to v náleze č. k. IV. ÚS 238/2022-35 zo 6. júla 2022, na ktorého odôvodnenie aj v plnom rozsahu odkazuje. Výsledkom sporu, o aký išlo aj v prejednávanej veci, je teda predbežné ustálenie, že konkrétna vec (nehnuteľnosť) spadá do masy vyporiadavaného BSM. Pri rozhodovaní o trovách konania o určení, že veci patria do BSM, je preto namieste určenie základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, nie podľa § 10 ods. 2 vyhlášky.

31. K odkazu zúčastnenej osoby na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 583/2013 ústavný súd uvádza, že v označenom rozhodnutí sa zaoberal otázkou hodnoty predmetu sporu v kontexte, či ide o oceneľný predmet konania, avšak išlo o konanie o určenie vlastníckeho práva (spoluvlastníckeho podielu) na podklade absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, nešlo teda o už spomínanú druhú kategóriu sporov, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie kvázi prejudiciálne.

32. Ústavný súd konštatuje, že otázku základnej sadzby tarifnej odmeny pri výpočte náhrady trov právneho zastúpenia zúčastnenej osobe okresný súd posúdil zjavne v rozpore s účelom vyhlášky, čo vyplynulo z nesprávnej interpretácie a aplikácie jej príslušných ustanovení, navyše jeho rozhodnutie nebolo dostatočne odôvodnené, pretože neodpovedal na konkrétnu argumentáciu sťažovateľky spochybňujúcu účelnosť vynaloženia jednotlivých úkonov právnej služby (početnosť porád právneho zástupcu žalovaného so žalovaným) s poukazom na právnu a skutkovú stránku prejednávanej veci. V okolnostiach veci ide o vadu, ktorá mala vplyv nielen na vecnú správnosť napadnutého uznesenia, ale z ústavného hľadiska jej intenzita indikuje ústavnoprávnu neudržateľnosť. Sumarizujúc už uvedené závery, ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

33. Keďže ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu práv sťažovateľky zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, bolo potrebné zároveň v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodnúť o zrušení napadnutého uznesenia a v záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľky aj vrátiť vec v zmysle § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie (výrok 2).

34. Po zrušení napadnutého uznesenia a vrátení veci na ďalšie konanie bude okresný súd povinný opätovne rozhodnúť, pričom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

V.

Trovy konania

35. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur v zmysle jej návrhu.

36. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je v sume 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľky je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) ako jej platiteľ, preto bola výsledná suma zvýšená o príslušnú sadzbu DPH.

37. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 3).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. marca 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu